

Rapport fra vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge 2023

Det er to innkjøpsordninger for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge, en automatisk med seks årlige frister og en selektiv med to. Formålet med ordningene er at det blir skapt, utgitt, spredt og lest ny norsk skjønnlitteratur med barn og unge som målgruppe. Kulturrådet stiller et minstekrav til utgivelsenes kvalitet, og innkjøpene skal samlet sett bidra til stor bredde i norsk litteratur. Gjennom den selektive ordningen tilrettelegges det for at nye utgivere kan få sine publiserte titler vurdert for innkjøp. For den selektive innkjøpsordningen forholder utvalget seg til ordningens budsjetttramme.

[Retningslinjer for den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge](#)

[Retningslinjer for den selektive innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge](#)

Påmeldinger og innkjøp 2023

Tabeller med 3 års historikk

Automatisk ordning	2021	2022	2023
Antall behandlede titler	127	92	102
Antall innkjøpt	112	83	91
Antall avslått	15	9	11
Innkjøpsprosent	88,2 %	90,2 %	89,2 %

Selektiv ordning	2021	2022	2023
Antall behandlede titler	25	44	32
Antall innkjøpt	7	10	9
Antall avslått	18	34	23
Innkjøpsprosent	28,0 %	22,7 %	28,1 %
Budsjett	2 400 000	2 400 000	2 400 000

Format og målform 2023:

Automatisk ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	61	56	5	91,8 %
Kun papirbok	41	35	6	85,4 %
Nynorsk	19	18	1	94,7 %
Bokmål	83	73	10	88,0 %

Format og målform 2023:

Selektiv ordning	Behandlet	Innkjøpt	Avslått	Innkjøpsprosent
Både papirbok og e-bok	20	4	16	20,0 %
Kun papirbok	12	5	7	41,7 %

Nynorsk	2	1	1	50,0 %
Bokmål	30	8	22	26,7 %

Om utvalget

Vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge har i 2023 bestått av:

Anita Steigre (leder) (1975), Vestfold og Telemark. Bibliotekar ved Tønsberg og Færder bibliotek. Utdannet barne- og ungdomsbibliotekar fra Høgskolen i Oslo.

Ahmed Akef Khateeb (1985), Vestland. Førsteamanuensis ved Høgskulen på Vestlandet. Ph.D. om barnelitterære naturfremstillinger.

Inger Lise Belsvik (1961), Rogaland. Illustratør, forfatter, tegner og grafiker utdannet ved Kingston University, England og Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo.

Jan Tore Noreng (1968), Troms og Finnmark. Forfatter. Lærerutdanning og forfatterstudiet ved Universitetet i Tromsø.

Nina Aspen (1965), Viken. Oversetter og frilans litteraturarbeider. Cand.philol. med hovedfag i allmenn litteraturvitenskap fra Universitetet i Oslo.

Monika Steinholm (vara) (1983), Troms og Finnmark. Forfatter. Toårig forfatterstudium og emner innen litteraturvitenskap ved Universitetet i Tromsø.

Svein Nyhus (ekstraleser) (1962), Vestfold og Telemark. Forfatter og illustratør. Utdanning fra Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo.

Morten Olsen Haugen (ekstraleser) (1966), Trøndelag. Rådgiver i bibliotekutvikling ved Trøndelag fylkesbibliotek. Tidligere litteraturkritiker og biblioteksjef.

Utvalget har hatt 9 møter. Alle møtene er gjennomført digitalt. Å gjennomføre møtene digitalt har gitt utvalget mulighet til å behandle bøkene fortløpende og relativt raskt etter mottakelse og lesing av vurderingseksemplar.

Utvalget har to ordninger: en automatisk og en selektiv. Bøker påmeldt automatiske ordning behandles fortløpende, mens bøker påmeldt selektiv ordning behandles samlet to ganger i året. Alle bøker har et leseparti bestående av to lesere. Dette gjelder både bøker påmeldt automatisk og selektiv ordning. Dersom lesepartiet er i tvil om en bok påmeldt automatisk ordning er god nok til innkjøp, vil en tredjeleser lese og vurdere boka, og den behandles på nytt på neste møte. Dersom det fortsatt er tvil om innkjøp, kobles de to ekstraleserne på. Ekstraleserne deltar da på neste møte og er med i vurderingen av boka.

Til den selektive ordningen er det to frister for påmelding, og utvalget behandler bøkene samlet når alle bøkene er mottatt, lest og vurdert. De selektive bøkene har for 2023 hatt leseparti bestående av to lesere, med unntak av noen bøker hvor vi har sett behovet for tre lesere. For 2023 har det vært ekstralesere til behandling av én tittel. Etter utvidelse av utvalget i 2021 til fem medlemmer, har vi sett at det sjeldnere er behov for å benytte ekstralesere i behandling av bøkene.

Det er innhentet én konsulentuttalelse i forbindelse med gjendiktning av en diktsamling.

Tendenser og analyser

Som tidligere år har også 2023-bøkene variert tematisk, med bøker om alvor, skilsmisse, sorg, vennskap, kjærlighet, dystopier, magi, grøss og humor. For 2023 ble det kjøpt inn 91 titler, alt fra bøker til de aller minste til bøker for de som er i ferd med å bli voksne, bøker med ren tekst og bøker som er gjennomillustrerte. Sett samlet har 2023 vært et år med mange gode utgivelser og gode leseopplevelser.

Målgruppa for utvalget spenner vidt, fra de aller minste til de som er i startgropen av voksenlivet. På begynnelsen av 2023 ble det påmeldt flere ungdomsbøker for de eldste ungdommene, bl.a. *Felefeber* av Elin Hansson om identitet og kjærlighet og *Uke 40* av Taran Lysne Bjørnstad om en gutt som får livet snudd på hodet da han finner ut at han skal bli far. Begge disse har målgruppe ungdom og unge voksne, og vil nok treffe de eldste aller best.

Bøker for ungdomsskole-eleven er nesten helt fraværende. En god utgivelse som kan trekkes frem er *League* av Nina Borge, som fortsetter å skrive om alvorlige og aktuelle temaer for ungdom og hvor gaming er sentralt. Det kan ellers se ut til at forlagene sikter på å heller nå de litt yngre og de som grenser mot voksne, enn 12–15-åringene.

Bøker for de yngste på barnetrinnet, 6–9 år, er en annen målgruppe hvor det gis ut lite bøker, om en ser bort fra bildebøkene. Av bøker for 2023 er Kristine Rui Slettebakkens *Billie og Bo* et godt eksempel på en bok som treffer målgruppa, og som vil fungere både som høytlesning for de litt mindre og til å lese selv fra ca. 8 år. En annen tittel er *Full bajas* av Ingunn Thon. Også denne vil treffe målgruppa både som høytlesningsbok og en «lese selv»-bok. I tillegg er begge gode eksempler på humoristiske bøker fra bokåret 2023 som også har alvorligere temaer. Begge titlene er illustrerte, og de balanserer alvor og ellevill humor på en god måte. Maria Parrs *Oskar og eg* et et godt eksempel på en høytlesningsbok for målgruppa 6–9 år, med både humor og alvor, og hvor lek, skole og søsken er tema.

Mot slutten av 2022 syntes det å være en tendens til at det ble gitt ut flere grøssere. Denne tendensen er forsterket i 2023, og det er behandlet og kjøpt inn flere titler både med grøsserelementer og rene grøssere. Av eksempler er *Ulv, ulv* av Elin Viktoria Unstad og *Draug* av Christoffer Lamøy verdt å nevne. I *Udyr* av Ingvild Bjerkeland blir grøsserelementet brukt for å få frem et dypere tema, flyktninger, da barna i boka er på flukt og det kan minne om flukten mange barn i verden i dag må begi seg ut på.

En annen tendens, som er sterk for bokåret 2023, er fraværet av foreldre. Det er nesten som man lurer på om det er regelen, snarere enn unntaket, at en forelder er død i barne- og ungdomsbøker. Både *Ulv, ulv*, *League*, *Udyr*, *Felefeber* og en rekke andre av de påmeldte titlene i 2023 har fravær av en eller flere foreldre. I *Invasjonen* av Rut Granli, en spenningsbok for barn 9–13 år, jobber foreldrene i utlandet mens barna må klare seg selv.

Det er ellers gitt ut flere bøker med sterke jenteskikkelser i hovedrollen, blant annet Jenny i debutboka til Heidi Marie Vestrheim *Jenny fender*. Billie i *Billie og Bo* er et annet eksempel. Begge disse bøkene har også venner som flytter, noe som kan se ut til å være et sentralt

motiv i barne- og ungdomslitteraturen som gis ut.

En annen tendens som er forsterket i 2023, er at mange av bildebøkene er lange. Enkelte bildebøker kan minne om illustrerte romaner gitt ut i bildebokformat. Bildebøker er ikke lenger forbeholdt barnehagebarn, men også de eldre barna. *Aria og monstertåka* av Maria Lillebo er et eksempel her, hvor både lengden på historien og tematikken kan passe vel så godt for skolebarn. Det kan se ut til at i bøkene hvor teksten får større plass, blir også teksten det bærende for historien og illustrasjonene viser i stor grad det samme som teksten. I *God tid* av Anne Aanesen Randøy, derimot, er det mindre tekst, og illustrasjonene får delta mer aktivt i selve historiefremstillingen. I *Alle sammen reiser* av Kristin Roskifte er det veldig lite tekst, og illustrasjonene får spille hovedrollen i boken og utfyller og utvider teksten på en svært god måte. Av bildebøkene som er påmeldt og vurdert i 2023, er det stor spredning i både lengde og tematikk på bildebøkene, og det er bøker for de aller minste og godt oppover i alder.

Sjangeroverskridende bøker er godt etablert. Et eksempel er *Dronefangeren* av Øyvind Torseter, som er i grenseland mellom bildebok og tegneserie. *Slam: dette er ikke en diktsamling* er et annet eksempel. Boken kan både defineres som en skjønnlitterær bok og en fagbok om slampoesi. I tillegg er begge disse to utgivelsene gode eksempler på bøker som favner langt flere enn målgruppa for utvalget. *Dronefangeren* passer like godt til barn som til ungdom og voksne. *Slam: dette er ikke en diktsamling* henvender seg vel så mye til voksne som til ungdom. For bøkene kan det sies å være en styrke, for innkjøpsordningen kan det være en utfordring: til hvilken ordning skal bøkene meldes på og hvem skal vurdere og behandle?

Av titler som får avslag ser vi også for bokåret 2023 to årsaker som går igjen: det redaksjonelle og når et tema står i veien for det litterære. Blant titlene som får avslag ser vi ofte gode ideer som virker uferdige, plot eller historie som ikke holder, språklige feil og mangler og teknisk ferdigstilling. Noen ganger ser vi bøker som mangler samspill mellom tekst og illustrasjoner, og noen ganger er illustrasjonene for dårlige. Enkelte bøker mangler en barnestemme og tilfredsstillende ikke kravet om å være i dialog med målgruppa (jf. utvalgets retningslinjer).

Økonomiske rammer

Til den selektive ordningen er det begrenset med midler i forhold til hvor mange titler som kan kjøpes inn. For 2022 erfarte utvalget at vi vurderte flere titler som gode nok til innkjøp enn vi hadde mulighet til å kjøpe inn. For 2023 har vi ikke brukt opp budsjettet. Av 32 påmeldte titler er kun 9 titler kjøpt inn.

Kvalitetsvurderinger

Utvalget vurderer hver enkelt tittel grundig, både de som kjøpes inn og de som underkjennes. Vi vurderer hver bok opp mot innkjøpskriteriene. Et dilemma som kan trekkes frem, er når en bok åpenbart treffer målgruppa og hvor lesepartiet vurderer de andre

kvalitetene ved boka som for dårlige.

Vedlegg

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2023 – automatisk ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
CAPPELEN DAMM AS	18	18	-
EGMONT KIDS MEDIA NORDIC AS	2	1	1
FANTASI & FANTERI MED VIS JONER	1	1	-
FIGENSCHOU FORLAG AS	1	1	-
FONNA FORLAG L/L	1	-	1
FORENTE FORLAG AS	1	1	-
FORLAGSHUSET I VESTFOLD AS	1	-	1
FORTELLERFORLAGET Finn Valgermo	1	-	1
GAVECA, NILS PETER VIGESTØL	1	-	1
GEIRR LYSTRUP	1	1	-
GYLDENDAL NORSK FORLAG AS	23	22	1
H ASCHEHOUG & CO W NYGAARD AS	19	19	-
KAGGE FORLAG AS	4	4	-
KONTUR FORLAG AS	1	-	1
MAGIKON FORLAG ANS	1	1	-
MG EVERETT AS	1	-	1
PIGGSVIN FORLAG AS	1	1	-
SKALD AS	1	1	-
SOLUM BOKVENNEN AS	1	-	1
STIFTINGA DET NORSKE SAMLAGET	12	12	-
UTENFOR ALLFARVEI FORLAG AS	3	1	2
VIGMOSTAD & BJØRKE AS AVD ST OLAVS GATE OSLO	7	7	-
Totalt	102	91	11

Påmeldinger og innkjøp fordelt på forlag 2023 – selektiv ordning:

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
ANTIPODE FILMS AS	1	-	1

Forlag	Behandlet	Innkjøpt	Avslått
BIRGITTE ELIN BJØRNSTAD KREATIV FORMIDLING	1	-	1
BOKHUSET FORLAG AS	1	-	1
BONNIER NORSK FORLAG AS	1	1	-
BOOKEA VULKANISTERNA AS	3	-	3
CÁLLIIDLÁGÁDUS AS	1	1	-
CLE MARIT CLEMENTZ	1	-	1
DAVVI GIRJI AS	1	1	-
EMBAYE -RED SEA FORLAGET	1	-	1
FJORTEN FORLAG TONE HAMMER FISKVIK	1	1	-
FLYT FORLAG AS	1	1	-
FREMSTAD PARAPLY BARNEBOK FORLAG	1	-	1
GIUTBOK.NO AS	1	-	1
JØRGEN KVAM	1	-	1
KIRSTEN KLAUSEN MOLANDER	1	-	1
LITT GRØNNERE TATJANA STRØMME	1	-	1
METTE BRANTZEG AS	1	-	1
MINERIA KROGH	1	-	1
MUNTHE	1	-	1
NÁLAGA TJÁLLAGA AIRA	1	-	1
NELVIK - VARG FORLAG	1	1	-
PAUL'S BOOKS PAUL WENNERSBERG- LØVHOLEN	1	-	1
PUBLIZM AS	1	-	1
SITA INSIGHT LARSEN	1	-	1
SO PRODUKSJONER AS	1	-	1
SOLVEIG BENDIXEN	1	1	-
SONO AS	1	-	1
SVERDRUP KARI	1	1	-
TEFT FORLAG AS	1	1	-
ØVSTENG OG MONAN DA	1	-	1
Totalt	32	9	23